

Ο μαρξισμός, ο κεϋνσιανισμός

και η κρίση του καπιταλισμού

Ο μαρξιστής οικονομικός αναλυτής Άνταμ Μπουθ εξηγεί τι είναι ο κεϋνσιανισμός και γιατί δεν μπορεί να δώσει μια πραγματική λύση στη βαθιά κρίση του καπιταλισμού.

Αναδημοσιεύεται από το <https://marxismos.com/marxismos-keunsianismos-krisi/> 09/04/2020

Οι κυβερνήσεις ανά τον κόσμο τροφοδοτούν χρήματα την παγκόσμια οικονομία κρατώντας τη σε «μηχανική υποστήριξη». Οι υποστηρικτές των κεϋνσιανών οικονομικών ιδεών – της κρατικής παρέμβασης με νομισματικές και δημοσιονομικές πολιτικές ώστε να επιτευχθεί ισορροπία προσφοράς και ζήτησης – αισθάνονται δικαιωμένοι. Όμως μόνο ο μαρξισμός προσφέρει λύση.

Η πανδημία του κορονοϊού έχει πυροδοτήσει ίσως τη βαθύτερη κρίση στην ιστορία του

Μαρξισμός, Κεϋνσιανισμός και κρίση

Συντάχθηκε απο τον/την Ergatiki Dimokratia

Σάββατο, 11 Απρίλιος 2020 14:44 - Τελευταία Ενημέρωση Σάββατο, 02 Μάιος 2020 11:02

καπιταλισμού. Σε όλους τους τομείς γίνονται συγκρίσεις με τη Μεγάλη Ύφεση της δεκαετίας του 1930, καθώς η παγκόσμια οικονομία καταρρέει και η ανεργία εκτοξεύεται σε όλες τις χώρες.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ) προβλέπεται να μειωθεί κατά τουλάχιστον 15% μέσα στο επόμενο τρίμηνο. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, η Μόργκαν Στάνλεϊ προβλέπει ετήσια πτώση της τάξης του 30%. Ήδη σχεδόν 10 εκατομμύρια άνθρωποι έχουν χάσει τη δουλειά τους στην Αμερική. Στη Βρετανία, ένα εκατομμύριο άνθρωποι έχουν κάνει αίτηση για το μηνιαίο επίδομα – μέσα σε διάστημα δύο εβδομάδων.

Δύσκολοι καιροί, απαιτούν δύσκολα μέτρα. Η άρχουσα τάξη ρίχνει ότι έχει και δεν έχει στη μάχη για την αντιμετώπιση αυτής της κατάστασης. Το πρόβλημα είναι ότι τα οπλοστάσιά τους είναι ήδη άδεια από τις απόπειρες τους να καταπολεμήσουν την προηγούμενη ύφεση.

Με τα επιτόκια δανεισμού στο 0%, η νομισματική πολιτική έχει φτάσει στα όριά της. Χρόνια ποσοτικής χαλάρωσης έχουν οδηγήσει σε φθίνουσες αποδόσεις, ενώ τα κρατικά χρέη είναι ήδη στα ύψη από τη διάσωση των τραπεζών κατά την προηγούμενη παγκόσμια κρίση. Με λίγα λόγια, έχουν ξεμείνει από πυρομαχικά για να αντιμετωπίσουν αυτή την κρίση.

Ως αποτέλεσμα, οι κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο έχουν μείνει χωρίς άλλη επιλογή παρά να τροφοδοτούν χρήματα την οικονομία σε μια προσπάθεια να υποστηρίξουν το σύστημα. Ήδη μόνο από τις προηγμένες καπιταλιστικές χώρες, υπάρχουν υποσχέσεις για τρισεκατομμύρια. Σε αυτές περιλαμβάνονται 2,2 τρισεκατομμύρια δολάρια μέσω μέτρων της κεντρικής τράπεζας και 4,3 τρισεκατομμύρια δολάρια σε κρατικά έξοδα.

Και κατά πάσα πιθανότητα αυτή είναι μόνο η κορυφή του παγόβουνου, των μέτρων που απαιτούνται για να αποφευχθεί η απόλυτη κατάρρευση της αγοράς μέσα στις επόμενες εβδομάδες και μήνες.

Όλοι σοσιαλιστές τώ ρα;

Πολλοί παρατηρητές δεν μπορούν να πιστέψουν στα μάτια τους. Εν μία νυκτί, μια συντηρητική φιλελεύθερη κυβέρνηση, αυτή των Τόρηδων στη Μεγάλη Βρετανία, χρησιμοποίησε τακτικές κρατικού παρεμβατισμού στην οικονομία, υποσχόμενη 330 δισεκατομμύρια λίρες (15% του ΑΕΠ) προκειμένου να βοηθήσει τις μικρές επιχειρήσεις και τους ιδιοκτήτες σπιτιών, καθώς και ένα απεριόριστο ποσό για την επιδότηση των μισθών των εργαζομένων.

Στις Η.Π.Α, φαίνεται ότι ο Ντόναλντ Τραμπ έχει πειστεί να χορηγήσει ισχυρές «ενέσεις τόνωσης» προς τα αμερικανικά νοικοκυριά, με κάθε πολίτη να έχει τη δυνατότητα να λάβει μια επιταγή άνω των 1.000 δολαρίων μέσω ταχυδρομείου.

Σε μια παρόμοια στιγμή κρίσης στις αρχές της δεκαετίας του 1970, ο Ρεπουμπλικάνος πρόεδρος των Η.Π.Α, Ρίτσαρντ Νίξον, λέγεται ότι δήλωσε «είμαστε όλοι κεϋνσιανιστές τώρα», καθώς κατά την προεδρία του στρεφόταν προς επεκτατικές οικονομικές πολιτικές. Με παρόμοιο τρόπο σήμερα, πολλοί δηλώνουν ότι «είμαστε όλοι σοσιαλιστές τώρα», καθώς οι κυβερνήσεις των μεγάλων επιχειρήσεων σε όλο τον κόσμο απαρνοούνται τους κανόνες της ελεύθερης αγοράς στην προσπάθειά τους να διασώσουν το σύστημα.

«Ο Μπόρις Τζόνσον πρέπει να αγκαλιάσει άμεσα τον σοσιαλισμό προκειμένου να σώσει την ελεύθερη αγορά», δήλωσε ένας συντάκτης της εφημερίδας «Telegraph» η οποία είναι φίλα προσκείμενη στην κυβέρνηση των Τόρηδων. Η κρίση του κορονοϊού «μετατρέπει τους Συντηρητικούς σε σοσιαλιστές» ανακοινώθηκε σε ένα άλλο πρωτοσέλιδο, αυτή τη φορά στο συντηρητικό περιοδικό «Spectator».

Εκείνοι στην αριστερά που έχουν ξοδέψει χρόνια επιχειρηματολογώντας εναντίον της λιτότητας και υποστηρίζοντας αιτήματα όπως το «Ενιαίο Βασικό Εισόδημα» (universal basic income – UBI), όπως είναι λογικό θεωρούν ότι έχει έρθει η ώρα τους. Ακόμα και ο απερχόμενος ηγέτης των Εργατικών, Τζέρεμι Κόρμπιν, δήλωσε ότι τα μέτρα έκτακτης ανάγκης της κυβέρνησης των Συντηρητικών ήταν η δικαίωση του οικονομικού του προγράμματος. Ιδού, τελικά, το περίφημο «μαγικό λεφτόδεντρο» που οι Συντηρητικοί υποστήριζαν ότι δεν υπάρχει!

Πιο συγκεκριμένα, οι υποστηρικτές των κεϋνσιανών πολιτικών – του κρατικού παρεμβατισμού, των κρατικών εξόδων και της δημοσιονομικής προσέγγισης «από πάνω προς τα κάτω» – αισθάνονται ότι οι ιδέες τους επιτέλους αποδείχθηκαν σωστές. Το ίδιο και οι σύγχρονοι ακόλουθοί τους: όσοι υποστηρίζουν την «Μοντέρνα Νομισματική Θεωρία»

(ΜΝΘ) (Modern Monetary Theory – MMT) – την οποία προωθούν κορυφαία στελέχη του Δημοκρατικού Κόμματος στις Η.Π.Α, όπως η Αλεξάντρια Οκάσιο-Κορτέζ, καθώς και οικονομικοί σύμβουλοι με επιρροή στο βρετανικό εργατικό κίνημα.

Τα πρόσφατα γεγονότα φαίνεται να προσφέρουν στους ακτιβιστές την τέλεια ανταπάντηση στην κριτική των δεξιών που ρωτούσε από που θα πληρωθούν αυτές οι ριζοσπαστικές πολιτικές. Αυτή μπορεί να συνοψιστεί στις ακόλουθες λύσεις που δίνουν οι υποστηρικτές του νεοφιλελευθερισμού ανά τον κόσμο: Θέλετε δωρεάν υγειονομική περίθαλψη και εκπαίδευση; Κανένα πρόβλημα, απλά θα τυπώσουμε χρήμα. Μαζικές επενδύσεις στην πράσινη ενέργεια; Μην αγχώνεστε, μπορούμε να ανοίξουμε τις βρύσες της κυβέρνησης. Να δώσουμε σε όλους «Ενιαίο Βασικό Εισόδημα» (UBI); Εύκολο, απλά προσθέστε το στον λογαριασμό! Το πρόβλημα όμως είναι ότι στο τέλος αυτός ο λογαριασμός πρέπει να πληρωθεί. Το πραγματικό ερώτημα είναι: από ποιον;

Τι είναι ο κεϋνσιανισμός;

Για να πούμε την αλήθεια, η «Μοντέρνα Νομισματική Θεωρία» είναι κάπως εσφαλμένος όρος. Στην πραγματικότητα δεν είναι ακριβώς θεωρία αλλά ούτε είναι και ιδιαίτερα μοντέρνα. Πράγματι, στην ουσία της είναι τελικά απλά αναμάσημα των ιδεών του Τζων Μέυναρντ Κέυνς, ο οποίος πίστευε ότι οι κυβερνήσεις μπορούσαν να διαχειριστούν και να ρυθμίσουν το καπιταλιστικό σύστημα «τονώνοντας τη ζήτηση».

Ο Κέυνς ήταν Άγγλος οικονομολόγος, ο οποίος έγινε διάσημος για τα γραπτά του, που αφορούσαν την ταραγμένη περίοδο του μεσοπολέμου. Παρόλο που τον υποστηρίζει σήμερα το εργατικό κίνημα και η αριστερά, ο Κέυνς ήταν πιστός του φιλελευθερισμού. Είχε αντιταχθεί ενεργά απέναντι στον σοσιαλισμό, τον μπολσεβικισμό και τη ρωσική επανάσταση, δηλώνοντας περήφανα ότι «ο ταξικός πόλεμος θα με βρει στο πλευρό της μορφωμένης αστικής τάξης».

Πράγματι, οι ιδέες του δεν είχαν σκοπό να βοηθήσουν την εργατική τάξη, αλλά ήταν μια προσπάθεια ανεύρεσης στρατηγικών με τις οποίες οι καπιταλιστικές κυβερνήσεις θα μπορούσαν να ξεπερνούν τις εκάστοτε οικονομικές κρίσεις. Συγκεκριμένα, το πιο διάσημο έργο του, «Η γενική θεωρία της απασχόλησης του τόκου και του χρήματος», ήταν άμεση απάντηση στη Μεγάλη Ύφεση και τη μαζική ανεργία που παρουσιάστηκε εκείνη την εποχή στην Αμερική, τη Βρετανία και σε όλη την Ευρώπη.

Παρά το γεγονός ότι δεν ήταν υποστηρικτής του σοσιαλισμού, ο Κέυνς στεκόταν κριτικά απέναντι στην αποκαλούμενη «ελεύθερη αγορά». Σωστά αναγνώρισε – όπως είχε κάνει ο Μαρξ ήδη πριν από πολλές δεκαετίες – ότι το «αόρατο χέρι» της αγοράς δεν ήταν παντοδύναμο, ότι η προσφορά και η ζήτηση δεν θα βρίσκονταν πάντοτε σε τέλεια «ισορροπία».

Αντίθετα, ο καπιταλισμός βρισκόταν – όπως στην δεκαετία του 1930 – σε ένα φαύλο κύκλο, με τη μαζική ανεργία να οδηγεί σε μείωση της ζήτησης, τη μειωμένη ζήτηση σε κατάρρευση των επιχειρηματικών επενδύσεων, την κατάρρευση των επενδύσεων να οδηγεί σε αύξηση της ανεργίας, κ.ο.κ.

Η λύση, ισχυρίζονταν ο Κέυνς, ήταν το κράτος να παρεμβαίνει με οποιονδήποτε τρόπο διορθώνοντας τη μείωση της ζήτησης. Με άλλα λόγια, οι κυβερνήσεις θα έπρεπε να ξεδεύουν εκεί που ιδιωτικές επιχειρήσεις δεν ήταν διατεθειμένες να το κάνουν, προκειμένου να εξασφαλίσει ότι οι εργαζόμενοι θα είχαν χρήματα στις τσέπες τους για να ξεδεύουν.

Το ενδιαφέρον του ήταν λιγότερο για το αν θα έχουν να φάνε οι εργαζόμενοι, και περισσότερο για το αν θα έχουν χρήματα να αγοράζουν και να καταναλώνουν. Συνεπώς έπρεπε να δημιουργήσει μια αγορά – που θα χαρακτηρίζονταν από την «αποτελεσματική ζήτηση» – την οποία οι καπιταλιστές απαιτούσαν προκειμένου να πωλούν τα προϊόντα που παράγουν και να βγάζουν κέρδος.

Με λίγα λόγια, το πρόγραμμα του Κέυνς δεν είχε στόχο τη βελτίωση της ζωής της εργατικής τάξης, αλλά τη διάσωση του καπιταλισμού από τις ίδιες του τις αντιφάσεις.

Υπό αυτή την έννοια, ακούμε σήμερα την ηχώ των ιδεών του Κέυνς στις πολιτικές που πραγματοποιούνται σαν απάντηση στην κρίση που πυροδότησε ο κορονοϊός. Το κατεστημένο δεν ανησυχεί και τόσο για τους ανθρώπους που πεθαίνουν βραχυπρόθεσμα, όσο ανησυχεί για την πιθανή ύφεση που θα ακολουθήσει αν οι εργαζόμενοι μείνουν χωρίς δουλειές, χρήματα και τη δυνατότητα να αγοράζουν τα προϊόντα που θα βγάζουν στην αγορά οι καπιταλιστές στο μέλλον.

Όπως και στη Μεγάλη Ύφεση, το ζήτημα της άρχουσας τάξης και των οικονομικών τους συμβούλων δεν είναι να σώσουν τις ζωές των απλών ανθρώπων, αλλά η βιωσιμότητα του συστήματος, του συστήματος του κέρδους.

Το «New Deal»

Ιδιαίτερα, οι ιδέες του Κέυνς είχαν ξεκάθαρη επιρροή στη διαμόρφωση του «New Deal», του προγράμματος δημοσίων έργων του προέδρου Ρούζβελτ που είχε στόχο να τονώσει την οικονομική ανάπτυξη των Η.Π.Α. κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Ύφεσης.

Τελικά, ο Άγγλος οικονομολόγος στη Γενική Θεωρία του, εισηγήθηκε ότι η κυβέρνηση θα μπορούσε να τονώσει τη ζήτηση θάβοντας χρήματα στο έδαφος και βάζοντας τους εργάτες να τα ξεθάψουν.

«Χρειάζεται να πάψει να υπάρχει ανεργία», ανέφερε ο Κέυνς. «Θα ήταν, πράγματι, πιο λογικό να χτίζονται σπίτια και άλλα», συνέχιζε, «αλλά αν υπάρχουν πολιτικές και πρακτικές δυσκολίες που το εμποδίζουν αυτό, το παραπάνω θα ήταν καλύτερο από το τίποτα».

Σήμερα, οι ίδιες ιδέες έρχονται στην επιφάνεια μέσα από προτάσεις για μια Πράσινη Νέα Συμφωνία (Green New Deal – GND), η οποία έχει γίνει αίτημα-σήμα κατατεθέν της αριστεράς, υποστηριζόμενη από την Αλεξάντρια Οκάσιο-Κορτέζ στις Η.Π.Α. και από ακτιβιστές της αριστερής πτέρυγας των Εργατικών στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Ωστόσο, το μόνο πρόβλημα, το οποίο οι υποστηρικτές μιας καινούριας Νέας Συμφωνίας δεν αναφέρουν, είναι ότι η αρχική δεν λειτούργησε. Η πτώση συνεχίστηκε για πολύ μετά την εφαρμογή της (και στην πραγματικότητα έγινε χειρότερη με την άνοδο του προστατευτισμού). Η ανεργία αυξήθηκε. Μόνο με την έναρξη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και την υποχρεωτική στρατολόγηση των εργαζομένων στις τάξεις του στρατού και του τομέα των εξοπλισμών, έπεσε η ανεργία.

Ακόμη και ο ίδιος ο Κέυνς αναγκάστηκε να παραδεχτεί την ήττα. «Είναι, νομίζω, πολιτικά

Μαρξισμός, Κεϋνσιανισμός και κρίση

Συντάχθηκε απο τον/την Ergatiki Dimokratia

Σάββατο, 11 Απρίλιος 2020 14:44 - Τελευταία Ενημέρωση Σάββατο, 02 Μάιος 2020 11:02

αδύνατο για μια καπιταλιστική δημοκρατία να οργανώσει τις δαπάνες στην κλίμακα που είναι απαραίτητη για να κάνουμε τα μεγάλα πειράματα που θα αποδείξουν ότι η θεωρία μου είναι σωστή – εκτός από όταν βρισκόμαστε σε συνθήκες πολέμου».

Το ίδιο μπορεί να δει κανείς στην Κίνα τα τελευταία χρόνια, όπου στην προσπάθεια τους να αποφύγουν τις επιπτώσεις της παγκόσμιας καπιταλιστικής κρίσης, οι καπιταλιστές έχουν υιοθετήσει το μεγαλύτερο κεϋνσιανό πρόγραμμα κατασκευών στην ιστορία. Όμως το αποτέλεσμα ήταν αφενός μια τεράστια αύξηση του δημοσίου χρέους, και αφετέρου η γελοία αντίφαση εγκαταλειμμένων πόλεων-φαντασμάτων μαζί με μια τεράστια κρίση στέγασης.

Αυτό είναι το λογικό συμπέρασμα των κεϋνσιανών προσπαθειών να διαχειριστούν γραφειοκρατικά μια καπιταλιστική, κερδοσκοπική οικονομία. Δεν υπάρχει κανένας λόγος να πιστεύουμε ότι ένα νέο New Deal θα είχε καλύτερο αποτέλεσμα σήμερα στην Αμερική, τη Βρετανία ή οπουδήποτε αλλού.

Την ίδια στιγμή, είναι επίσης σημαντικό να αναγνωρίσουμε τις διαφορές μεταξύ αυτών των (αποτυχημένων) κεϋνσιανών πειραμάτων του παρελθόντος και των μέτρων που λαμβάνουν οι φορείς χάραξης πολιτικής και οι παγκόσμιοι ηγέτες σήμερα, σε παρόμοιες καταστάσεις απόγνωσης.

Τα παραδοσιακά κεϋνσιανά βήματα θα ήταν μια απόπειρα να τονωθεί η ζήτηση – και, ως εκ τούτου οι επιχειρηματικές επενδύσεις – μέσα από κρατικά έξοδα. Ωστόσο, στην παρούσα στιγμή, ο στόχος δεν είναι τόσο να τονωθεί η ζήτηση, έτσι κι αλλιώς η παραγωγή σε μεγάλο βαθμό έχει παραλύσει εξαιτίας της πανδημίας.

Αντίθετα, ο πρωταρχικός στόχος είναι να διατηρηθεί το σύστημα σε «μηχανική υποστήριξη» μέχρι να υποχωρήσει η υπάρχουσα κατάσταση, ώστε να εξασφαλιστεί ότι τα αφεντικά θα εξακολουθήσουν να έχουν εργατικό δυναμικό για να εκμεταλλεύονται όταν σταματήσει η αναστολή εργασιών. Και πάνω απ' όλα, να παρέχει στους εργαζόμενους τα βασικά μέσα για τη διαβίωσή τους, προκειμένου να αποτρέψουν, στο μεσοδιάστημα, μια κοινωνική έκρηξη.

Δεν υπάρχει «δωρεάν γεύμα»

Όπως και οι κεϋνσιανοί προκάτοχοι τους, οι υποστηρικτές της «Μοντέρνας Νομισματικής Θεωρίας» πιστεύουν ότι δεν θα έπρεπε να υπάρχει ποτέ πτώση, και καμία ανάγκη για λιτότητα και ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς, εφόσον οι κυβερνήσεις μπορούν πάντοτε να παρεμβαίνουν δημιουργώντας χρήμα και ξοδεύοντάς το.

Υπό την προϋπόθεση ότι οι χώρες έχουν το δικό τους «ανεξάρτητο» νόμισμα, μας λένε ότι οι κυβερνήσεις δεν μπορούν ποτέ να ξεμείνουν από χρήματα, εφόσον τα κράτη μπορούν πάντοτε να επιλέξουν να πληρώσουν οποιοδήποτε χρέος «τυπώνοντας» περισσότερα χρήματα.

Πράγματι, τα χρήματα μπορούν να δημιουργηθούν από το τίποτα. Όμως δεν μπορεί να συμβεί το ίδιο για την αξία και τη ζήτηση. Το κράτος μπορεί να δημιουργήσει χρήματα, όμως δεν μπορεί να εγγυηθεί ότι αυτά τα χρήματα θα έχουν την οποιαδήποτε αξία. Χωρίς μια παραγωγική οικονομία από πίσω, τα χρήματα είναι ανούσια. Τα χρήματα είναι μόνο μια αναπαράσταση της αξίας. Και η πραγματική αξία δημιουργείται στην παραγωγή, ως αποτέλεσμα της δαπάνης του κοινωνικά αναγκαίου χρόνου εργασίας.

Συνεπώς, τα χρήματα που δημιουργεί ένα κράτος, θα έχουν αξία μόνο στο βαθμό που αντανακλούν την αξία που βρίσκεται σε κυκλοφορία στην οικονομία, με τη μορφή της παραγωγής και της ανταλλαγής προϊόντων. Όπου δεν συμβαίνει αυτό, έχουμε μια συνταγή για πληθωρισμό και αστάθεια.

Για παράδειγμα, αν όλα τα άλλα παραμείνουν ως έχουν και η κυβέρνηση τυπώσει δύο χαρτονομίσματα εκεί που προηγουμένως υπήρχε ένα, αυτό υποτιμά το νόμισμα κατά το ήμισυ, και σαν αποτέλεσμα οι τιμές στην οικονομία θα διπλασιαστούν. Οι μονάρχες του Μεσαίωνα – όπως και οι υποτελείς σε αυτούς – το έμαθαν αυτό με τον σκληρό τρόπο, όταν οι τιμές αυξάνονταν και ο πληθωρισμός εκτοξευόταν σαν αποτέλεσμα ατελειώτων υποτιμήσεων του νομίσματος.

Στο τέλος της ημέρας δεν υπάρχει κάτι τέτοιο όπως το «δωρεάν γεύμα» όσον αφορά τον καπιταλισμό. Οι κυβερνήσεις δεν έχουν δικά τους χρήματα. Τα κρατικά έξοδα πρέπει τελικά να πληρωθούν, είτε μέσω της φορολογίας είτε μέσω του δανεισμού. Και τίποτα από αυτά δε δημιουργεί ζήτηση, απλά την μετατοπίζει εντός της οικονομίας.

Πρώτα, ας πάρουμε τους φόρους. Αυτοί θα πρέπει είτε να βαρύνουν την τάξη των καπιταλιστών, το οποίο θα μειώσει τις επενδύσεις, είτε θα πρέπει να βαρύνουν την εργατική τάξη, το οποίο θα μειώσει την κατανάλωση. Σε κάθε περίπτωση, το αποτέλεσμα είναι ο περιορισμός και όχι η δημιουργία ζήτησης.

Ομοίως και για τον κρατικό δανεισμό. Τα χρήματα που δανείζεται σήμερα από τους καπιταλιστές θα πρέπει να αποπληρωθούν αύριο και μάλιστα με τόκο. Με άλλα λόγια, η ζήτηση μπορεί να «τονωθεί» σήμερα μέσω κρατικού δανεισμού, αλλά έτσι θα περιοριστεί η ζήτηση στο μέλλον.

Το κράτος μπορεί να αποφύγει τους φόρους και τον δανεισμό τυπώνοντας χρήματα. Όμως δεν μπορεί να τυπώσει δασκάλους και σχολεία, γιατρούς και νοσοκομεία, ή μηχανικούς και εργοστάσια. Αν τα κρατικά έξοδα πιέσουν τη ζήτηση πάνω από τα επίπεδα που μπορεί να στηρίξει η προσφορά, τότε οι δυνάμεις της αγοράς θα πιέσουν τις τιμές προς τα πάνω – δηλαδή θα δημιουργηθεί πληθωρισμός.

Αυτό είναι το απόλυτο όριο στην ικανότητα κάθε κυβέρνησης να δημιουργεί και να ξοδεύει χρήματα. Η παραγωγική ικανότητα της οικονομίας: οι οικονομικοί πόροι που είναι διαθέσιμοι σε μια χώρα με όρους βιομηχανίας, υποδομών, εκπαίδευσης, πληθυσμού, κ.ο.κ.

Την ίδια στιγμή, ενώ το κράτος μπορεί να δημιουργεί χρήματα, δεν μπορεί να εξασφαλίσει ότι αυτά τα χρήματα αξιοποιούνται. Δεν είναι το κράτος αυτό που δημιουργεί τη ζήτηση για χρήμα, αλλά οι ανάγκες της καπιταλιστικής παραγωγής. Και αυτή η παραγωγή τελικά έχει κίνητρο το κέρδος. Οι επιχειρήσεις επενδύουν, παράγουν και πωλούν προκειμένου να βγάλουν κέρδος. Όπου οι καπιταλιστές δεν μπορούν να βγάλουν κέρδος, δεν παράγουν. Είναι τόσο απλό.

Καπιταλισμός και τάξεις

Φυσικά, αν τα αναγκαία αγαθά της κοινωνίας δεν παρέχονται και δεν παράγονται από τον ιδιωτικό τομέα, τότε η κυβέρνηση μπορεί να παρέμβει και να τα παρέχει απευθείας μέσω του Δημόσιου τομέα. Ωστόσο, το λογικό συμπέρασμα που προκύπτει από αυτό δεν είναι να

Μαρξισμός, Κεϋνσιανισμός και κρίση

Συντάχθηκε απο τον/την Ergatiki Dimokratia

Σάββατο, 11 Απρίλιος 2020 14:44 - Τελευταία Ενημέρωση Σάββατο, 02 Μάιος 2020 11:02

δημιουργηθούν περισσότερα χρήματα, ή να παρέχεται σε όλους το «Ενιαίο Βασικό Εισόδημα», αλλά να αφαιρεθεί η παραγωγή από τους ιδιώτες κοινωνικοποιώντας τους βασικούς μοχλούς της οικονομίας ως μέρος ενός ορθολογιστικού, δημοκρατικού, σοσιαλιστικού σχεδίου.

Όμως δεν μπορείς να σχεδιάσεις αυτό το οποίο δεν ελέγχεις. Και δεν μπορείς να ελέγχεις αυτό που δεν σου ανήκει. Ο κεϋνσιανισμός, ωστόσο, αποφεύγει αυτό το ζήτημα-κλειδί της οικονομικής ιδιοκτησίας.

Πράγματι, από την κεϋνσιανή οικονομική ανάλυση απουσιάζει εντελώς το ζήτημα των τάξεων. Φαίνεται σαν να αγνοεί το γεγονός ότι ζούμε σε μια ταξική κοινωνία που αποτελείται από ανταγωνιστικά οικονομικά συμφέροντα: αυτά των καταπιεστών και αυτά των καταπιεσμένων.

Τελικά, όσο στην οικονομία παραμένουν κυρίαρχες οι μεγάλες επιχειρήσεις και τα ιδιωτικά μονοπώλια, όσα χρήματα και να διοχετευτούν στο σύστημα θα πάνε για να πληρωθούν εμπορεύματα, φαγητό, στέγη, κ.α., τα οποία παράγονται από τους καπιταλιστές.

Με άλλα λόγια, όλα αυτά τα χρήματα θα καταλήξουν στα χέρια των κερδοσκοπικών παρασίτων. Αυτό είναι το πραγματικό πρόβλημα με τα ρεφορμιστικά αιτήματα όπως το «Ενιαίο Βασικό Εισόδημα», τα οποία δεν κάνουν τίποτα για να αμφισβητήσουν την ισχύ της καπιταλιστικής τάξης.

Σε τελική ανάλυση, ούτε οι κεϋνσιανιστές, ούτε οι επίγονοί τους με το «Ενιαίο Βασικό Εισόδημα» και τη «Μοντέρνα Νομισματική Θεωρία» προτείνουν δομική αλλαγή για τις υπάρχουσες οικονομικές σχέσεις και τις χαμένες δυνατότητες που απορρέουν από αυτές. Η ιδιωτική περιουσία, για αυτούς, παραμένει ιερή και απαραβίαστη. Η αναρχία της αγοράς παραμένει ανέγγιχτη.

Συνοψίζοντας, η στρατηγική τους είναι τέτοια που μπαλώνει και διασώζει τον καπιταλισμό αντί να τον ανατρέψει.

Μαρξισμός, Κεϋνσιανισμός και κρίση

Συντάχθηκε απο τον/την Ergatiki Dimokratia

Σάββατο, 11 Απρίλιος 2020 14:44 - Τελευταία Ενημέρωση Σάββατο, 02 Μάιος 2020 11:02

Πρέπει να ξεριζώσουμε το καπιταλιστικό σύστημα: την ιδιωτική ιδιοκτησία και την παραγωγή με σκοπό το κέρδος. Μόνο κοινωνικοποιώντας τα μέσα παραγωγής και εφαρμόζοντας μια σοσιαλιστικά σχεδιασμένη οικονομία, μπορούμε να ικανοποιήσουμε τις ανάγκες της κοινωνίας. Δεν μπορούμε να «τυπώσουμε» τον δρόμο μας προς τον σοσιαλισμό.

Μαρξισμός εναντίον κεϋνσιανισμού

Σήμερα, ακόμα και σε καιρούς «έκρηξης», η πυρετώδης παγκόσμια οικονομία λειτουργεί πολύ χαμηλότερα από την παραγωγική της ικανότητα. Αυτή η «περίσσεια ικανότητα» έχει γίνει το σύμπτωμα—«σήμα κατατεθέν» ενός συστήματος που έχει προ πολλού ξεπεράσει τη χρησιμότητα του. Ακόμα και στην ακμή του, ο καπιταλισμός μπορεί να αξιοποιήσει με επιτυχία μόλις το 80-90% των παραγωγικών ικανοτήτων του. Αυτό το ποσοστό πέφτει στο 70% ή και ακόμη χαμηλότερα σε περιόδους ύφεσης. Σε παλαιότερες υφέσεις, αυτό το νούμερο έπεσε ακόμα και στο 40-50%.

Όμως το ερώτημα που δεν έθεσαν ποτέ οι κεϋνσιανιστές (όλων των αποχρώσεων) είναι το πως βρεθήκαμε σε αυτή την κατάσταση εξαρχής.

«Η χρήση της “Μοντέρνας Νομισματικής Θεωρίας” και του κεϋνσιανισμού εν γένει, είναι παρόμοια με το φούσκωμα ενός σκασμένου λάστιχου», παρατηρεί ο Λάρι Έλιοτ, οικονομικός συντάκτης του Guardian. «Μόλις έχει φουσκώσει πλήρως, δεν υπάρχει ανάγκη να συνεχίζεις να φουσκώνεις». Όμως ποια ήταν η αιτία του αρχικού σκασίματος;

Γιατί δεν αξιοποιείται η πλήρης παραγωγική ικανότητα μας; Γιατί έχει κολλήσει η οικονομία σε αυτή την πτωτική, ελικοειδή τροχιά χαμηλών επενδύσεων, ανεργίας και στασιμότητας στη ζήτηση; Γιατί πρέπει να επέμβει η κυβέρνηση για να σώσει το σύστημα;

Σε όλα αυτά δεν έχουν καμία απάντηση οι κεϋνσιανιστές. Απλώς αναφέρουν ότι αυτή η «περίσσεια παραγωγική ικανότητα» είναι το αποτέλεσμα της έλλειψης αποτελεσματικής ζήτησης. Οι επιχειρήσεις δεν επενδύουν διότι δεν υπάρχει αρκετή ζήτηση για τα προϊόντα που παράγουν. Όμως γιατί συμβαίνει αυτό;

Μαρξισμός, Κεϋνσιανισμός και κρίση

Συντάχθηκε απο τον/την Ergatiki Dimokratia

Σάββατο, 11 Απρίλιος 2020 14:44 - Τελευταία Ενημέρωση Σάββατο, 02 Μάιος 2020 11:02

Ο Μαρξισμός, αντιθέτως, παρέχει μια ξεκάθαρη επιστημονική ανάλυση του καπιταλιστικού συστήματος, των σχέσεων και των νόμων του, και τον λόγο που αυτά εγγενώς οδηγούν σε κρίσεις. Αυτές, σε τελική ανάλυση, είναι κρίσεις υπερπαραγωγής. Η οικονομία καταρρέει όχι απλά λόγω της πτώσης της ζήτησης (ή της εμπιστοσύνης), αλλά διότι οι παραγωγικές δυνάμεις έρχονται σε σύγκρουση με τα στενά όρια της αγοράς.

Η παραγωγή στον καπιταλισμό γίνεται για το κέρδος. Όμως για να επιτύχουν κέρδη, οι καπιταλιστές πρέπει να είναι ικανοί να πουλήσουν τα εμπορεύματα που παράγουν.

Ωστόσο, το κέρδος, την ίδια στιγμή, το σφετερίζονται οι καπιταλιστές από την απλήρωτη εργασία της εργατικής τάξης. Οι εργάτες παράγουν περισσότερη αξία από εκείνη που παίρνουν πίσω με τη μορφή μισθών. Η διαφορά είναι η υπεραξία, την οποία οι καπιταλιστές μοιράζονται μεταξύ τους με τη μορφή κερδών, ενοικίων και τόκων.

Το αποτέλεσμα είναι ότι υπό τον καπιταλισμό υπάρχει έμφυτη υπερπαραγωγή στο σύστημα. Δεν είναι απλά «έλλειψη ζήτησης». Οι εργάτες δεν μπορούν ποτέ να αγοράσουν όλα τα εμπορεύματα που παράγει ο καπιταλισμός. Η ικανότητα της παραγωγής ξεπερνά την ικανότητα της αγοράς να την απορροφήσει. Κοινώς, παράγουμε περισσότερα από όσα μπορούμε να αγοράσουμε.

Φυσικά, το σύστημα μπορεί να ξεπεράσει αυτά τα όρια για κάποιο διάστημα, μέσω της επανεπένδυσης της υπεραξίας σε νέα μέσα παραγωγής, ή μέσω της χρήσης της πίστωσης ώστε να επεκτείνει τεχνητά την αγορά. Όμως αυτά είναι μόνο προσωρινά μέτρα, που «στρώνουν το έδαφος», με τα λόγια του Μαρξ, «για πιο εκτεταμένες και πιο καταστροφικές κρίσεις» στο μέλλον.

Το κραχ του 2008 σηματοδότησε το αποκορύφωμα μιας τέτοιας διαδικασίας. Τότε η ύφεση παρέμεινε για χρόνια στη βάση κεϋνσιανών πολιτικών, ακολουθούμενη από αντίστοιχη έκρηξη της πίστωσης. Όμως τώρα μια νέα, ακόμα βαθύτερη κρίση έχει χτυπήσει και ούτε οι κεϋνσιανιστές, ούτε οι υποστηρικτές της «Μοντέρνας Νομισματικής Θεωρίας», ούτε κανείς άλλος εκτός από τους Μαρξιστές δεν μπορεί να προσφέρει διέξοδο.

Στην καλύτερη περίπτωση, ο κεϋνσιανισμός και η «Μοντέρνα Νομισματική Θεωρία» παρέχουν ένα καταπραϊντικό φάρμακο για μια χρόνια ασθένεια. Όμως κανείς εκ των δυο,

δεν μπορεί να διαγνώσει με ακρίβεια την ασθένεια αυτή, ούτε να προσφέρει πραγματική θεραπεία.

Σοσιαλισμός ή βαρβαρότητα

Οι καπιταλιστές σήμερα ρίχνουν ότι έχουν και δεν έχουν στο πρόβλημα, σε μια απελπισμένη προσπάθεια να κρατήσουν το σύστημα ώστε να μην καταρρεύσει. Όμως όσα δίνουν στους εργαζόμενους με τη μορφή επιδότησης μισθού και κρατικών εξόδων, θα τα πάρουν πίσω αύριο μέσω της λιτότητας.

Όσοι στο εργατικό κίνημα καλούν για τη λήψη κεϋνσιανών μέτρων, χωρίς αμφιβολία έχουν καλές προθέσεις. Όμως, όπως λέει η παροιμία, ο δρόμος για την κόλαση είναι στρωμένος με τέτοιες καλοπροαίρετες ευχές.

Αιτήματα για κεϋνσιανές πολιτικές, όπως αυτά που προαναφέρθηκαν, αλλά και ακόμα περισσότερα, δεν είναι απλά λανθασμένα, αλλά επιζήμια. Καλλιεργούν ψευδαισθήσεις και προετοιμάζουν το δρόμο για την καταστροφή και την απογοήτευση.

Υπό αυτή την έννοια, πρέπει να το φωνάζουμε δυνατά, όπως ακριβώς το αγοράκι στο παραμύθι του Χανς Κρίστιαν Άντερσεν στο έργο του «Τα καινούργια ρούχα του αυτοκράτορα» – ο αυτοκράτορας είναι γυμνός! Έχουμε καθήκον να προειδοποιήσουμε τους εργαζόμενους και τη νεολαία: μην πιστεύετε αυτούς που προσπαθούν να σας πλασάρουν τις ψεύτικες θεραπείες τους. Δεν είναι τώρα η ώρα για την παράτολμη γοητεία των τσαρλατάνων και όσων πουλάνε μαντζούνια.

Ωστόσο, δεν ασκούμε κριτική στον κεϋνσιανισμό και στη «Μοντέρνα Νομισματική Θεωρία» από την ίδια θέση που την ασκούν οι απολογητές της «ελεύθερης αγοράς». Όχι, η κριτική μας προέρχεται από την μαρξιστική οπτική – από την οπτική του τι είναι καλό για τη παγκόσμια εργατική τάξη, τι είναι αναγκαίο για να ανατραπεί ο καπιταλισμός και να απελευθερωθεί η ανθρωπότητα.

Ο καπιταλισμός βρίσκεται σε αδιέξοδο. Δεν έχει να προσφέρει στην κοινωνία τίποτα πέρα

Μαρξισμός, Κεϋνσιανισμός και κρίση

Συντάχθηκε απο τον/την Ergatiki Dimokratia

Σάββατο, 11 Απρίλιος 2020 14:44 - Τελευταία Ενημέρωση Σάββατο, 02 Μάιος 2020 11:02

από την βαρβαρότητα. Μόνο μια ξεκάθαρη σοσιαλιστική εναλλακτική της κοινωνικής ιδιοκτησίας, του εργατικού ελέγχου και του δημοκρατικού σχεδιασμού της οικονομίας μπορεί να παρέχει διέξοδο για την ανθρωπότητα.

Άνταμ Μπουθ

Δημοσιεύθηκε στις 3 Απριλίου 2020 στην ιστοσελίδα Socialist Appeal

Μετάφραση: Γιώργος Λάλας

Επιμέλεια: Βαγγέλης Σταθόπουλος